

Сіренченко А.С.

студентка,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького

ЙОСИП БРОЗ ТІТО – ПРЕЗИДЕНТ ЮГОСЛАВІЇ

Творець Югославської федерації Йосип Броз Тіто народився 25 травня 1892 року в селі Кумровець у Хорватії, яка входила тоді до складу Угорщини, на північний захід від Загреба (Аграма), у селянській родині. Крім Йосипа в сім'ї було ще 14 дітей, а сам він був сьомою дитиною. Батько Тіто був хорватом, а мати словенкою, але загальна католицька віра сприяла їхньому шлюбу. Після закінчення двох класів гімназії Йосип виїхав у місто Сисак і став учнем слюсаря. Потім працював механіком на машинобудівних заводах. У 1910 році він приєднався до Соціал-демократичної партії Хорватії та Словенії. Тіто брав участь також у профспілковому русі і ще перш, ніж стати соціал-демократом, вступив до профспілки робітників-металістів [1, с. 19].

У 1913 році він був призваний до австро-угорської армії і ще до початку Першої світової війни дослужився до фельдфебеля. На війні він виявив себе хоробрим солдатом та вмілим командиром. 21 березня 1915 року Тіто був важко поранений і в несвідомому стані взятий у полон росіянами [5, с. 111].

У полоні він після одужання спочатку працював мірошником поблизу Ардатова в Самарській губернії, а потім наглядачем в уральському таборі для військовополонених, зайнятих на ремонті Транссибірської магістралі. Після Жовтневої революції Тіто вступив у міжнародних загін Червоної Армії. У 1920 році повернувся до Хорватії і вступив до Комуністичної партії Югославії [3, с. 3].

1923 року його заарештували вперше, але виправдали в судовому порядку. У 1927 році Тіто став членом Загребського комітету КПЮ, а в 1928 році – кандидатом у члени Політбюро та генеральним секретарем Хорватського та Славонського комітету партії. Але його швидке сходження по драбині партійної ієрархії було перервано арештом в серпні 1928 року. На суді Тіто заявив, що не визнає право суддів судити його за розповсюдження марксистських ідей. Він отримав 5 років ув'язнення. Після цього, в 1934 році Тіто був обраний до складу Політбюро компартії [2, с. 110].

В 1934 році за дорученням партії він здійснив нелегальну подорож Європою, взявши тимчасово прізвище Тіто, яке згодом залишив за собою.

В 1935–1936 роках Тіто працював в Балканській секції Комінтерну в Москві. В 1936 році він приїздив до Парижу, де вербував добровольців для інтернаціональних бригад в Іспанії. В 1937 році він повернувся до Югославії і два роки потому очолив місцеву компартію. В тому ж 1937 році в СРСР було репресовано близько 800 югославців, у тому числі керівництво компартії. Це розчистило Тіто дорогу до вади. В жовтні 1940 року він офіційно був утверджений Комінтерном генеральним секретарем ЦК КПЮ [5, с. 111].

Після окупації Югославії в квітні 1941 року німецькими, італійськими, угорськими та болгарськими військами він організував партизанський рух і очолив Народно-визвольну армію Югославії. Головною базою для партизан слугували сербські райони Хорватії та Боснії. Він також боровся і проти партизан-четників – прихильників короля, що орієнтувалися на уряд у вигнанні в Лондоні, але незабаром почали співпрацювати з німцями та італійцями. Тіто вдалося нанести четникам ряд поразок. Він позиціонував себе як загальноюгославського лідера, який прагне об'єднати всі народи країни в незалежності від етнічної та релігійної приналежності населення тих чи інших регіонів [2, с. 111].

Наприкінці 1943 року Тіто очолив Тимчасовий уряд Югославії. Разом з тим, він став міністром оборони та маршалом. Югославія була проголошена «федерацією народів» і був скликаний партизанський парламент. Тоді ж, в листопаді 1943 року союзні держави визнали Тіто законним лідером Югославії. Йому поставлялася як британська та американська, так і радянська зброя. Разом з радянськими військами партизани Тіто в листопаді 1944 року звільнили Белград. В 1945 році, після капітуляції Німеччини і Хорватії, Тіто став головою Ради міністрів Югославії.

В листопаді 1945 року відбулися вибори в парламент, що проходили під повним контролем партизан Тіто. В країні був оголошений п'ятирічний план відновлення та реконструкції економіки. Тіто намагався вести самостійну внутрішню та зовнішню політику, що не подобалося Сталіну. З 1948 року він розірвав будь-які відносини з Югославією і намагався організувати повалення «фашистської кліки Тіто» за допомогою внутрішньопартійної опозиції та радянських спецслужб [1, с. 96].

Однак, Тіто перший з комуністичних лідерів наважився кинути виклик Сталіну, легко розправився зі своїми противниками, користуючись підтримкою більшості партії, армії та суспільства. Він висунув власну модель соціалізму, на чолі якої був поставлений принцип робочого самоуправління та господарської самостійності підприємств. Він надав широкі права шести республікам (Сербії, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Македонії та Боснії і Герцеговині) та двом автономним

одиницям у складі Сербії (Воєводині та Косово), що ввійшли до складу Югославської Федерації.

В 1953 році Тіто став президентом Народної Федеративної Республіки Югославія, а в 1963 році обраний пожиттєвим президентом. Після смерті Сталіна радянсько-югославські відносини нормалізувалися, Москва тепер не чинила замах на політичну самостійність югославського лідера [1, с. 198].

Тіто, хоч і був абсолютним диктатором, допускав певний рівень свободи слова та існування дрібних та середніх приватних підприємств. В останні роки свого правління він активно брав західні кредити та використовував не надто ефективно, що лягло тяжким тягарем на його наступників.

Тіто помер в Люблянці 4 травня 1980 року. Перед цим він перебував у стані коми понад 100 днів. Тіло Тіто помістили в мавзолей поруч з його резиденцією в передмісті Белграду [3, с. 5].

Тіто заповів, щоб після смерті влада в Югославії перейшла до колективного органу – Президіуму Югославії з представників всіх республік і автономних країв. Запропонована Тіто конструкція протрималася 11 років, після чого відбувся розпад СФРЮ в першій половині 90-х років, що супроводжувався кровопролитними війнами в Хорватії та Боснії.

Список використаних джерел:

1. Аникеев А. С. Как Тито от Сталина ушёл / Анатолий Семнович Аникеев. – Москва: Институт славяноведения РАН, 2002. – 310 с.
2. Антоненко А. С. Йосип Броз Тито ка общенациональный лидер / А. С. Антоненко, Я. А. Радевич // Историческая динамика и духовна культура общества: региональный и глобальный контекст. – 2018. – С. 110–111.
3. Митин С. В. Йосип Броз Тито. Дорога к власти / С. В. Митин, А. Д. Тараскина // Контентус. – 2020. – № 1. – С. 3–8.
4. Новиков С. В. Йосип Броз в Омске. К истории революции, гражданской войны и социалистического строительства / С. В. Новиков // Омский научный вестник. – 2019. – № 3. – С. 79–86.
5. Нуракова К. С. Становление личности Йосипа Броз Тито – лидера Югославии / К. С. Нуракова // Новая наука: опыт, традиции, инновации. – 2016. – № 12. – С. 111–113.
6. Корепин В. А. Место личности Йосипа Броз Тито в идеологии «Братства и единства» / Валерий Андреевич Корепин // ЖУРНАЛ Вестник научной ассоциации студентов и аспирантов исторического факультета Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета. – 2019. – № 1. – С. 236–239.